

Centraal Bureau voor de Statistiek-

Registratie discriminatieklachten 2011

Methode en uitkomsten

Inhoud

1 INLEIDING	2
2 METHODE	2
3 UITKOMSTEN.....	3
3.1 <i>TOTAAL AANTAL KLACHTEN IN 2011</i>	3
3.2 <i>DISCRIMINATIEGROND</i>	3
3.3 <i>MAATSCHAPPELIJK TERREIN</i>	4
3.4 <i>AARD</i>	5
3.5 <i>KLACHTENBEHANDELING</i>	6
4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	7

1 Inleiding

Sinds januari 2010 zijn gemeenten verplicht om ingezetenen de mogelijkheid te geven om discriminatieklachten te melden. Deze klachten moeten ook worden geregistreerd: er wordt bijgehouden om wat voor soort klachten het gaat en hoe deze zijn afgehandeld. Gemeenten rapporteren hierover met behulp van een daarvoor ontwikkeld registratieformulier (Staatscourant NR 17434, 16 november 2010). Daarop worden klachten onderverdeeld naar discriminatiegrond, maatschappelijk terrein en aard van de klacht. In deze notitie wordt gerapporteerd over het totaal aantal klachten dat in 2011 bij de diverse gemeenten is binnengekomen (paragraaf 3). Daarbij wordt uitgesplitst naar de diverse discriminatiegronden, het maatschappelijke terrein waar de gemelde discriminatie plaatsvond, de aard of vorm van discriminatie en de manier waarop de klacht is behandeld. Ook wordt onderscheid gemaakt tussen klachten die over de eigen gemeente gaan, en klachten die betrekking hebben op een andere gemeente. Allereerst wordt echter kort ingegaan op de manier waarop de hier gepresenteerde gegevens tot stand zijn gekomen en met welke aspecten van de gegevensverzameling rekening moet worden gehouden bij de interpretatie van de uitkomsten (paragraaf 2).

2 Methode

In totaal zijn van 418 gemeenten discriminatieformulieren binnengekomen. Deze zijn ingevoerd en verwerkt tot een analysebestand. Niet alle gemeenten hebben hetzelfde formulier gebruikt en sommige gemeenten hebben categorieën toegevoegd. Categorieën die niet op het officiële formulier staan, zijn ondergebracht bij de categorie 'overig'.

Ook hebben niet alle gemeenten alle kolommen ingevoerd. Zo maken sommige gemeenten geen onderscheid tussen meldingen van ingezetenen en niet-ingezetenen, of zijn meldingen van ingezetenen niet uitgesplitst naar 'eigen gemeente' en 'andere gemeente'. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij de gemeente Amsterdam, die in haar eentje voor 17 procent van de meldingen verantwoordelijk is. In dit rapport is hiernaar wel uitgesplitst, maar bij de interpretatie van de uitkomsten moet er rekening mee worden gehouden dat het beeld hierdoor enigszins vertekend is.

Sommige meldingen kunnen onder meerdere discriminatiegronden vallen, en de aard van de klacht en de behandeling ervan kan eveneens meerledig zijn. In sommige gemeenten zijn dit soort meldingen meer dan eens geregistreerd in de subcategorieën. Een voorbeeld is een werkgever die geen vrouwen en al helemaal geen moslims wil aannemen. Een dergelijke melding wordt dan zowel als discriminatiegrond geslacht als discriminatiegrond religie geregistreerd. In deze gemeenten, en daardoor ook in de landelijke gegevens, ligt het totaal aantal meldingen in de subcategorieën daarom hoger dan het totaal aantal individuele meldingen. Tegelijk kan het overigens voorkomen dat niet alle meldingen in de subcategorieën terugkomen.

Behalve bij de rapportage over de totalen, wordt in deze notitie alleen ingegaan op de meldingen van ingezetenen. Reden hiervoor is dat gemeenten alleen verplicht zijn meldingen van hun ingezetenen te registreren

(Staatscourant, 2010). Daarnaast is niet duidelijk of er dubbeltellingen ontstaan als meldingen van niet-ingezetenen bij het totaal worden geteld, bijvoorbeeld doordat een melding bij de ene gemeente als een klacht van een ingezetene over een andere gemeente is geregistreerd, en tegelijk bij de gemeente waar de melding over gaat, is geregistreerd als een klacht van een niet-ingezetene. Het CBS heeft onvoldoende inzicht in de manier waarop de gegevens zijn verzameld om er zeker van te zijn dat er geen sprake is van dergelijke dubbeltellingen. De meldingen van niet-ingezetenen zijn overigens wel terug te vinden in de bijlage.

3 Uitkomsten

3.1 Totaal aantal meldingen in 2011

In 2011 zijn bij alle 418 gemeenten samen 5 935 meldingen van ingezetenen geregistreerd (zie tabel 1). Worden ook de meldingen van niet-ingezetenen meegerekend, dan gaat het om 6 794 klachten. De meeste meldingen zijn afkomstig van ingezetenen, meestal over een voorval in de eigen gemeente. Bijna 13 procent van het totaal aantal klachten is gemeld door niet-ingezetenen over een voorval in de rapporterende gemeente.

Tabel 1: Totaal aantal meldingen dat bij gemeenten is geregistreerd, 2011

Van ingezetenen		Van niet-ingezetenen		Totaal
Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Voorval in de gemeente	
<i>Aantal</i>				
5 935	4 842	1 093	859	6 794

Bij 48 gemeenten is in 2011 geen enkele melding binnengekomen, bij 54 gemeenten waren er geen meldingen van ingezetenen. Dit zijn doorgaans gemeenten in weinig en niet-stedelijke gebieden, waar veel minder voorvallen gemeld worden dan in de stedelijke gemeenten: 71 procent van alle meldingen is in (zeer) sterk stedelijke gebieden gedaan, 15 procent is afkomstig uit weinig en niet stedelijke gebieden. Vooral in de vier grote steden worden veel meldingen gedaan. Meer dan de helft (57 procent) van de meldingen is dan ook afkomstig uit West-Nederland. In elk van de grote steden zijn rond de 250 gevallen van discriminatie gemeld. In Amsterdam ligt dit aantal met 1007 echter vier keer zo hoog. De noordelijke provincies dragen met bijna 8 procent het minst bij aan het totaal aantal meldingen.

3.2 Discriminatiegrond

Verreweg de meeste meldingen gingen over discriminatie wegens ras. Deze meldingsgrond is 2 727 keer genoemd door ingezetenen van de diverse gemeenten en maakt 44 procent uit van het totaal aantal gemelde discriminatiegronden. Op enige afstand volgen meldingen over discriminatie naar leeftijd (685), geslacht (488) en seksuele gerichtheid (431). Ook viel 10

procent niet onder één van de in het formulier onderscheiden wettelijke gronden. Maar weinig meldingen gingen over arbeidsduur (12), arbeidscontract (12) en levensovertuiging (21). Discriminatie vanwege een politieke voorkeur of burgerlijke staat is eveneens weinig gemeld.

Zowel binnen als buiten de eigen gemeente gingen meldingen het vaakst over ras, gevolgd door leeftijd en geslacht. Wel waren er naar verhouding minder voorvallen van discriminatie naar seksuele gerichtheid in een andere gemeente dan in de eigen gemeente, met 3,7 procent tegenover 7,7 procent.

Tabel 2: Aantal meldingen per discriminatiegrond, 2011

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	6 192	5 073	1 119	100	100	100
Discriminatiegrond						
ras	2 727	2 305	422	44,0	45,4	37,7
leeftijd	685	535	150	11,1	10,5	13,4
geslacht	488	378	110	7,9	7,5	9,8
seksuele gerichtheid	431	390	41	7,0	7,7	3,7
handicap	407	297	110	6,6	5,9	9,8
godsdienst	318	245	73	5,1	4,8	6,5
nationaliteit	240	187	53	3,9	3,7	4,7
antisemitisme	111	98	13	1,8	1,9	1,2
politieke gezindheid	59	52	7	1,0	1,0	0,6
burgerlijke staat	28	23	5	0,5	0,5	0,4
levensovertuiging	21	18	3	0,3	0,4	0,3
arbeidsduur	12	9	3	0,2	0,2	0,3
arbeidscontract	12	9	3	0,2	0,2	0,3
overige (niet wettelijke) gronden	603	487	116	9,7	9,6	10,4
onbekend	50	40	10	0,8	0,8	0,9

Het aandeel meldingen over ras was relatief groot in zeer sterk stedelijke gebieden. In minder stedelijke gebieden is het aandeel meldingen over discriminatie naar handicap en nationaliteit juist naar verhouding groot. Zo ging in zeer sterk stedelijke gebieden 52 procent van de meldingen over discriminatie naar ras, 5 procent over een handicap en 2,5 procent over nationaliteit. In niet-stedelijke gebieden lagen deze aandelen op respectievelijk 34, bijna 11 en 5 procent. Overigens was het *aantal* meldingen naar deze gronden wel groter in sterker stedelijke gebieden.

3.3 Maatschappelijk terrein

Veel van de meldingen, 30 procent, gingen over discriminatie op de arbeidsmarkt. Hierover zijn 1 725 klachten van ingezetenen geregistreerd. Daarnaast gingen relatief veel meldingen over problemen in de wijk of buurt (634), discriminatie in de openbare ruimte (593) en discriminatie door instanties die zijn samengebracht onder de noemer 'collectieve voorzieningen' (538). Elk maakte ongeveer 10 procent van het totaal aantal genoemde maatschappelijke terreinen uit. Meldingen over discriminatie in de privésfeer, tijdens sport en recreatie en in media en reclame maakten met zo'n 2 procent een veel kleiner deel uit van het totaal aantal plekken waar het voorval plaatsvond.

Meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt werden zowel binnen als buiten de eigen gemeente het vaakst gedaan, maar hun aandeel was groter onder de meldingen over een andere gemeente: 40 procent van deze klachten ging hierover, tegenover 26,6 procent van de klachten over de eigen gemeente. Meldingen over discriminatie in de wijk of buurt gingen daarentegen vooral over de eigen gemeente en maar weinig over een andere gemeente. Ook voorvallen van discriminatie in de openbare ruimte kwamen naar verhouding minder vaak voor bij de meldingen over een andere gemeente.

Tabel 3: Aantal meldingen per maatschappelijk terrein, 2011

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	5 957	4 894	1 063	100	100	100
Maatschappelijk terrein						
Arbeidsmarkt	1 725	1 300	425	29,0	26,6	40,0
Buurt/wijk	634	622	12	10,6	12,7	1,1
Openbare ruimte/publiek domein	593	542	51	10,0	11,1	4,8
Collectieve voorzieningen	538	445	93	9,0	9,1	8,7
Commerciële dienstverlening	469	363	106	7,9	7,4	10,0
Horeca/amusement	457	371	86	7,7	7,6	8,1
Politie/OM/Vreemdelingendienst	339	302	37	5,7	6,2	3,5
Onderwijs	322	254	68	5,4	5,2	6,4
Publieke/politieke opinie	254	196	58	4,3	4,0	5,5
Huisvesting	158	138	20	2,7	2,8	1,9
Media en reclame	120	70	50	2,0	1,4	4,7
Sport/recreatie	114	92	22	1,9	1,9	2,1
Privésfeer	102	92	10	1,7	1,9	0,9
Overig	112	90	22	1,9	1,8	2,1
Onbekend/n.v.t.	20	17	3	0,3	0,3	0,3

In zeer sterk stedelijke gebieden zijn er naar verhouding wat meer meldingen over discriminatie in de horeca en in de commerciële dienstverlening dan in niet-stedelijke gebieden (ruim 10 procent tegenover bijna 8 procent). Ook discriminatie in de publieke opinie wordt in de steden vaker gemeld.

3.4 Aard

De aard van de klacht geeft meer inzicht in wat er gebeurd is. In ruim de helft van de gevallen betrof de gemelde discriminatie een omstrede behandeling. In totaal werd hier door ingezetenen 3 226 keer een melding over gedaan. Een kwart van de meldingen betrof een vijandige bejegening. Bedreigingen en geweld kwamen het minst voor, respectievelijk 2 en 3 procent van de meldingen ging hierover.

Het aandeel meldingen van een omstrede behandeling is groter onder de voorvallen die in een andere gemeente plaatsvonden dan onder de gemelde voorvallen in de eigen gemeente. Mogelijk komt dit doordat ook klachten op de arbeidsmarkt daar naar verhouding vaak voorkomen en het juist in deze gevallen meestal om een omstrede behandeling zal gaan. Voorvallen met andere vormen van discriminatie werden juist relatief weinig gemeld over een andere gemeente.

Tabel 4: Aantal meldingen naar aard van het voorval, 2011

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	6 196	5 105	1 091	100	100	100
Aard						
Omstreden behandeling	3 226	2 469	757	52,1	48,4	69,4
Vijandige bejegening	1 640	1 414	226	26,5	27,7	20,7
Belediging	868	800	68	14,0	15,7	6,2
Geweld	173	168	5	2,8	3,3	0,5
Bedreiging	116	109	7	1,9	2,1	0,6
Overig	149	125	24	2,4	2,4	2,2
Onbekend	24	20	4	0,4	0,4	0,4

Overigens blijkt dat een belangrijk deel van de beledigingen gemeld is door ingezetenen van Amsterdam. Worden de gegevens van Amsterdam weggelaten, dan gaat nog ruim 300 van de klachten over een belediging en komen de aandelen op het totaal en van ingezetenen over de eigen gemeente op ongeveer 6 procent uit. Belediging komt daardoor ook duidelijk vaker voor in zeer sterk stedelijke gebieden dan in sterk tot niet-stedelijke gebieden. Omstreden behandeling komt naar verhouding even vaak voor in de meer en minder stedelijke gebieden, geweld en bedreiging worden juist relatief vaak gemeld in minder stedelijke gebieden.

3.5 Klachtenbehandeling

Behalve een beschrijving van de gemelde vorm van discriminatie naar grond, aard en terrein waarop dit plaatsvond, is ook vastgelegd hoe de klacht behandeld is. Meldingen werden in een groot aantal gevallen in elk geval geregistreerd en vaak werd (ook) advies of informatie gegeven. Mensen die een klacht meldden, werden eveneens vaak bijgestaan in een vervolprocedure (bij ruim 11 procent van de meldingen). Minder vaak wordt (ook) bemiddeld, doorverwezen of doet de Anti-discriminatievoorziening onderzoek.

Tabel 5: Aantal meldingen naar klachtbehandeling, 2011

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	8699	7090	1609	100	100	100
Klachtbehandeling						
Advies/informatie	3083	2377	706	35,4	33,5	43,9
Registratie	3056	2489	567	35,1	35,1	35,2
Bijstaan in procedure	1002	942	60	11,5	13,3	3,7
Bemiddeling	401	330	71	4,6	4,7	4,4
Eigen onderzoek ADV	268	232	36	3,1	3,3	2,2
Doorverwijzing	264	199	65	3,0	2,8	4,0
Beïnvloeding beleid	253	210	43	2,9	3,0	2,7
Overig	372	311	61	4,3	4,4	3,8

Bij klachten over een andere gemeente werd naar verhouding wat vaker advies gegeven, en werden ingezetenen juist minder vaak bijgestaan in de procedure dan bij meldingen over de eigen gemeente. Ook werd wat minder vaak eigen onderzoek gedaan en juist wat vaker doorverwezen.

Overigens is onduidelijk of er over 2011 nog klachten in behandeling zijn die nog niet zijn afgehandeld en die hier nog niet (volledig) geregistreerd zijn.

4 Conclusies en aanbevelingen

In dit rapport is beschreven hoeveel meldingen van discriminatie er bij de gemeenten zijn geregistreerd. In totaal zijn er bijna 6 duizend meldingen door ingezetenen gedaan. De meeste meldingen gingen over discriminatie naar ras, vonden plaats op de arbeidsmarkt en hadden betrekking op een omstreden behandeling.

Met de beschikbare gegevens, aantallen klachten per gemeente en per subcategorie, is het echter niet mogelijk om deze bevindingen nader te duiden. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om vast te stellen of een bepaalde discriminatiegrond relatief vaak voorkomt op een bepaald maatschappelijk terrein, of dat deze grond vaak gepaard gaat met een bepaalde uitingsvorm. Meer concreet kan bijvoorbeeld de vraag of discriminatie naar seksuele gerichtheid relatief vaak gepaard gaat met geweld, of relatief vaak voorkomt in de woonbuurt, met de huidige gegevens niet worden beantwoord. Een bestand waarin gemeenten deze kenmerken per klacht hebben geregistreerd, zou een dergelijke analyse wel mogelijk maken.

Wanneer gemeenten zich voor het huidige formulier al op een dergelijk bestand baseren en dit bestand gebruikt kan worden, heeft dit bovendien als voordeel dat minder (handmatige) acties nodig zijn, zoals het bepalen van de geaggregeerde cijfers door gemeenten en het vervolgens elders weer invoeren daarvan. Dit zijn tevens momenten waarop fouten in de verwerking kunnen worden geïntroduceerd.

Bij de analyse en verwerking van de gegevens kwam verder naar voren dat gemeenten hun gegevens niet allemaal op dezelfde manier hebben aangeleverd. De volgorde van de items verschilt bijvoorbeeld, wat de invoer van de gegevens bemoeilijkt. Verder maken sommige gemeenten wél onderscheid naar klachten over de eigen en over een andere gemeente, terwijl andere gemeenten dat niet doen. En ook als het gaat om de manier van registreren is veel onduidelijk en lijkt er sprake van verschillen. Zo is niet bekend of alle gemeenten een klacht meerledig typeren of dat er ook gemeenten zijn die een voornaamste grond kiezen; is niet duidelijk of klachten van inwoners over een andere gemeente wel of niet zijn gemeld aan de andere gemeente en daar ook zijn meegenomen; en weten we niet of klachten uit andere bronnen dan de ADV's ook zijn meegenomen. Dit maakt het lastig om de gegevens te interpreteren en om vergelijkingen tussen gemeenten te maken. Meer helderheid over de wijze van registreren en uniformering hiervan is dan ook gewenst. Dit is ook van belang voor het meten van ontwikkelingen over de jaren: hiervoor moet de manier van verzamelen over de jaren heen gelijk zijn. Echter, ook dan kan er sprake zijn van schijnontwikkelingen, bijvoorbeeld doordat de meldpunten meer bekendheid hebben gekregen.

Tot slot is onduidelijk of alle gemeenten de categorieën op het voorbeeldformulier gelijk interpreteren. Sommige soorten klachten lijken op elkaar, bijvoorbeeld een klacht naar ras of nationaliteit, klachten naar antisemitisme, godsdienst en levensovertuiging, of een vijandige bejegening of een bedreiging. De bevinding dat 10 procent van de meldingen tot de categorie 'overige discriminatiegrond' wordt gerekend, kan een indicatie zijn dat de categorieën niet voldoende duidelijk zijn of dat er categorieën ontbreken. Dit zou nader onderzocht en zo nodig verbeterd moeten worden.

Bijlage: Overzichtstabel

Tabel: Aantal meldingen, van ingezetenen en niet-inezetenen naar discriminatiegrond, maatschappelijk terrein, aard en klachtbehandeling

	Van ingezetenen			Van niet-inezetenen	Totaal
	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	
<i>Aantal</i>					
Totaal	4 842	1 093	5 935	859	6 794
Discriminatiegrond					
ras	2 305	422	2 727	328	3 055
antisemitisme	98	13	111	18	129
nationaliteit	187	53	240	25	265
handicap-chronische ziekte	297	110	407	60	467
leeftijd	535	150	685	141	826
seksuele gerichtheid	390	41	431	34	465
geslacht	378	110	488	109	597
arbeidsduur	9	3	12	5	17
arbeidscontract	9	3	12	3	15
burgerlijke staat	23	5	28	3	31
godsdienst	245	73	318	46	364
levensovertuiging	18	3	21	1	22
politieke gezindte	52	7	59	7	66
overige (niet wettelijke) gronden	487	116	603	84	687
onbekend	40	10	50	4	54
<i>Totaal</i>	<i>5 073</i>	<i>1 119</i>	<i>6 192</i>	<i>868</i>	<i>7 060</i>
Maatschappelijk terrein					
Arbeidsmarkt	1 300	425	1 725	381	2 106
Buurt/wijk	622	12	634	20	654
Collectieve voorzieningen	445	93	538	45	583
Commerciële dienstverlening	363	106	469	48	517
Horeca/amusement	371	86	457	77	534
Huisvesting	138	20	158	19	177
Media en reclame	70	50	120	3	123
Onderwijs	254	68	322	46	368
Politie/OM/Vreemdelingendienst	302	37	339	31	370
Privésfeer	92	10	102	6	108
Publieke/politieke opinie	196	58	254	9	263
Sport/recreatie	92	22	114	20	134
Openbare ruimte/publiek domein	542	51	593	122	715
Overig	90	22	112	13	125
Onbekend/n.v.t.	17	3	20	3	23
<i>Totaal</i>	<i>4 894</i>	<i>1 063</i>	<i>5 957</i>	<i>843</i>	<i>6 800</i>
Aard					
Omstreden behandeling	2 469	757	3 226	583	3 809
Belediging	800	68	868	97	965
Vijandige bejegening	1 414	226	1 640	174	1 814
Geweld	168	5	173	8	181
Bedreiging	109	7	116	5	121
Overig	125	24	149	16	165
Onbekend	20	4	24	0	24
<i>Totaal</i>	<i>5 105</i>	<i>1 091</i>	<i>6 196</i>	<i>883</i>	<i>7 079</i>
Klachtbehandeling					
Registratie	2 489	567	3 056	548	3 604
Advies/informatie	2 377	706	3 083	450	3 533
Beïnvloeding beleid	210	43	253	50	303
Bemiddeling	330	71	401	47	448
Bijstaan in procedure	942	60	1 002	45	1 047
Doorverwijzing	199	65	264	39	303
Eigen onderzoek ADV	232	36	268	16	284
Overig	311	60	372	50	422
<i>Totaal</i>	<i>7 090</i>	<i>1 609</i>	<i>8 699</i>	<i>1 245</i>	<i>9 944</i>